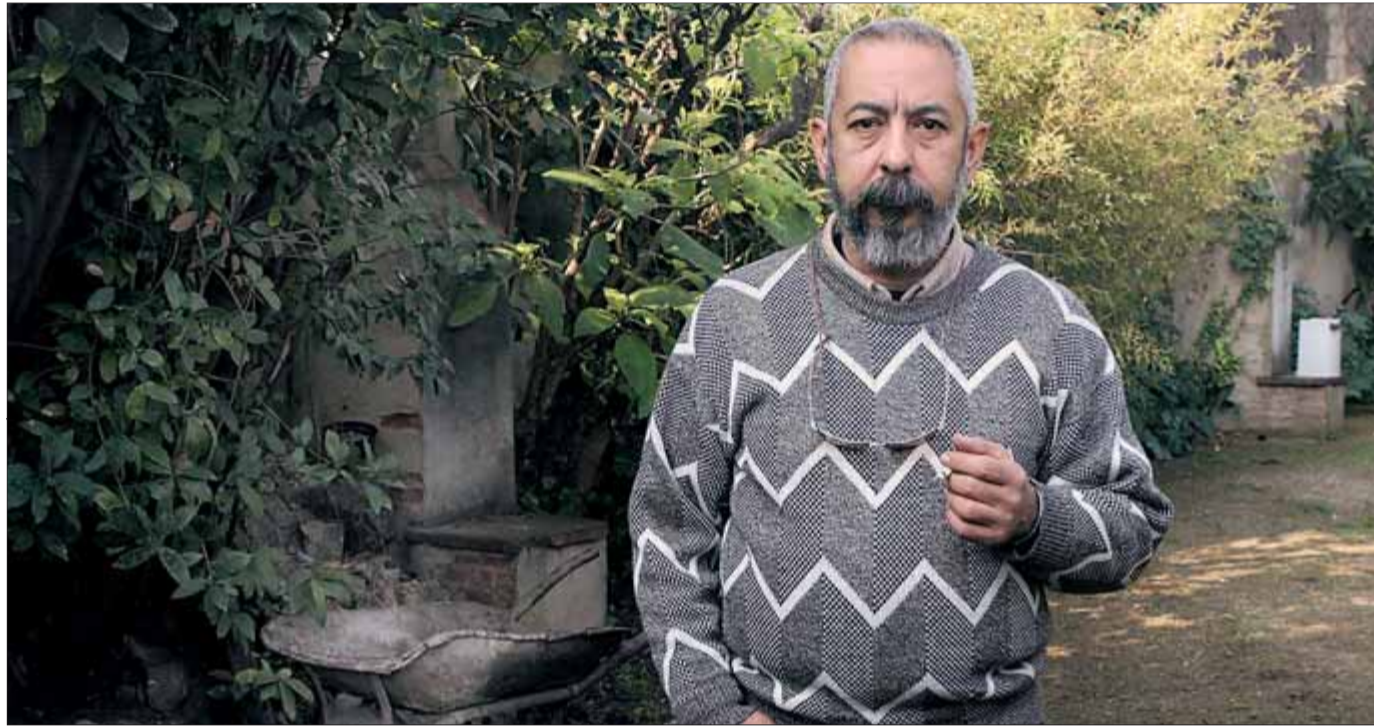

Dins de ficcions alienes

Josep M. Huertas

El narrador cubà Leonardo Padura barreja elements reals d'altres escriptors en les seves novel·les negres. JORDI SOTERAS

Un mort i unes calces

Si els agrada la novel·la negra i s'ho volen passar d'allò més bé, provin de llegir el darrer llibre del cubà Leonardo Padura, *Adiós, Hemingway* (Tusquets), en què un cadàver trobat al jardí de Finca Vigía, la finca que va ser d'Ernest Hemingway, i unes calces de l'actriu Ava Gardner conformen un còctel que fa anar de corcoll un vell conegut dels llibres de Padura, el detectiu Mario Conde.

No és la primera vegada ni serà la darrera que un novel·lista fabula sobre un episodi, cert o imaginat, de la vida d'un escriptor o d'una escriptora per narrar una història. Padura ha escollit un moment suposadament crític dels darrers anys de la vida d'Ernest Hemingway. El 2 d'octubre del 1958 va marxar precipitadament de Cuba. Partint d'aquesta dada, el novel·lista ha creat una trama que inclou el descobriment del cadàver d'un agent de l'FBI al jardí de Finca Vigía –ara una casa-museu prop de l'Havana– on inclou, com a peça d'obsessió eròtica, un blúmer que havia estat de l'actriu Ava Gardner, que va protagonitzar les versions cinematogràfiques de tres obres de Hemingway que han estat traduïdes al català: el conte *Els assassins*, la novel·la *El sol també s'aixeca* (versió catalana, excel·lent, de Quim Monzó, de la novel·la *The Sun Also Rises*) i un altre conte, *Les neus del Kilimanjaro*. Per cert, el blúmer és la paraula que Padura

utilitza per descriure les calces que Ava es va deixar.

Per descomptat, d'altres autors han fet d'un autor famós el personatge central d'alguna de les seves obres. Sense cap intenció de ser exhaustiu, un altre escriptor cubà, Pedro Juan Gutiérrez, va utilitzar Graham Greene com a protagonista de *Nuestro GG en La Habana* (Anagrama, 2004), evident referència a una de les novel·les més conegudes de Greene, *Nuestro hombre en La Habana*. Tot i que l'autor assegurava que es basava en fets reals, introduïa en la narració elements tan poc creïbles i delicats com un intent de sodomització del famós autor d'*El factor humà*.

Un intent particularment aconseguit, tant que va obtenir el premi Pulitzer, és *Les hores*, de Michael Cunningham, en què la crisi final de Virginia Woolf era tractada paral·lelament a les històries de dues altres dones. *Les hores*, a més, serà recordada perquè li va valer a Nicole Kidman un Oscar per la interpretació de la Woolf.

També ha quedat en la memòria de lectors i espectadors *El carter de Neruda*, del xilè Antonio Skármeta, que en cinema es va dir *El carter y Pablo Neruda*. Skármeta recorria també a un episodi concret de la vida d'un famós, en aquest cas l'exili forçat del premi Nobel en la seva estimada Isla Negra i la seva relació amb un pescador ficat a carter. L'èxit de la pel·lícula va ajudar molt a la difusió de la novel·la.

En tots els casos, el personatge real triat acaba esdevenint un de ficció

I parlant d'èxits, cal esmentar *Soldados de Salamina*, de Javier Cercas, en què el polític i escriptor falangista Rafael Sánchez Mazas, salvat dels afusellaments del Col·lell, esdevé el fil d'una història que va entusiasmar un munt de lectors, fins al punt de transformar un poc conegut Cercas en un autor de moda i fomentar, també en aquest cas, la corresponent pel·lícula, dirigida per David Trueba.

La literatura catalana també ha provat fortuna amb aquest interès de transformar escriptors coneguts en personatges de ficció. Jordi Mata va publicar, el 1999, *La segona mort de William Shakespeare*, en què explicava les relacions sentimentals i literàries entre Shakespeare i Christopher Marlowe. I més recentment, el 2004, Francesc Puigpelat va treure un llibre tan bonic com inquietant, *L'últim hivern de Ramon Llull*, en què fantasiejava sobre els darrers temps de l'autor de *Llibre de l'Amic i de l'Amat* a Tunis, quan repassava part de la seva vida i l'enfrontava als dubtes i a la por del fracàs.

La major part d'aquests novel·listes es basen en un aspecte de la vida de l'escriptor famós triat per desenvolupar la història i es prenen totes les llicències possibles i més perquè, en cas contrari, deuen pensar que la ficció no funcionarà. És obvi que els resultats no són idèntics, però sí que tenen en comú que el personatge real triat acaba esdevenint un de ficció, com el Hemingway recreat ara per Leonardo Padura.

Hi ha qui critica aquesta tendència de falsejar el perfil d'un autor famós al servei d'una trama de novel·la, però és clar que, en cap cas, no es tractava de fer una biografia. També sembla clar que la inclusió del nom del personatge en el títol, cosa que fan alguns dels autors, pretén atreure més lectors. També hi ha algun altre llibre que parla d'un autor conegut, però ho limita a un aspecte més tangencial, com la seva corresponència, com passa en *El cas James Joyce*, d'Amanda Cross. Fins i tot la cara de Joyce il·lustra la portada d'aquesta novel·la de La Cua de Palla, apareguda el 1996.

En tot cas, i més enllà de qualsevol consideració, queda clar que paga la pena agafar *Adiós Hemingway*, de Leonardo Padura, darrera incursió en el gènere de novel·les protagonitzades per escriptors que van ser famosos. Veuran que un mort i unes calces donen per molt en poques pàgines.

Parlem-ne

Joan Solà

Tubinga

La història dels catalanòfils i catalanistes alemanys és una de les coses més apassionants i al·lucinatòries que he sentit contar darrerament. Dic explícitament *catalanòfils* i *catalanistes*, perquè en aquest cas, com en tants altres (de la Gran Bretanya, del Japó, dels Estats Units), es tracta de persones que són de pedra picada com a erudits en llengua i literatura però també com a defensors de la democràcia i dels valors morals i patriòtics dels pobles oprimits. Verdguer és probablement l'autor català més traduït a l'alemany, per una raó ben clara: perquè era "el salvador que havia de reforçar i sanejar l'autoconsciència dels catòlics alemanys" en lluita cultural amb els protestants en les dècades de 1870 i 1880, amb paraules de Johannes Hösle. Verdguer ocupa més d'una desena part de l'excel·lent *Bibliografia de la literatura en versió alemanya - narrativa, poesia, teatre* (Aachen: Shaker 2005), de Ferran Robles i Sabater.

Però l'antologia que Hösle i Antoni Pous van editar en ocasió dels Jocs Florals de Tubinga, *Katalanische Lyrik im zwanzigsten Jahrhundert* (Mainz: Hase & Koehler 1970), va tenir un gran èxit perquè revelava el valor dels nostres poetes a una Europa de la qual el franquisme els havia esborrat, però també perquè aquells poetes anaven de ple a denunciar les dictadures i les opressions de tota mena. Ho direm novament amb paraules de Hösle, en un homenatge de 1999 a Martí Pol (que havia sigut inclòs, com a gran novetat i revelació, en l'esmentada antologia): "Estimat Miquel, a finals d'aquest segle, la història del qual ha estat marcada sobretot per la brutalitat dels seus dictadors, és bo de recordar aquells que han contribuït a fer que el món continuï valent la pena de viure-hi, a desgrat de tot. De recordar aquells que, a desgrat de tot, van repartir l'escalfor, la tendresa, l'humor, l'alegria de viure i van intentar que es mantinguessin".

Doncs aquesta història va començar quan l'any 1964 Antoni Pous i Ricard Torrens van sortir de Vic per anar a estudiar a Tubinga. Allà Pous va esdevenir ben aviat el primer lector de català des de la Primera Guerra Mundial, ara contractat d'Eugenio Coseriu. Pous no ensenyava el català sinó que l'encomanava, ens dirà la seva deixeble, i després parella, Susane Wipf; i ell tot sol va aconseguir allò que altres països aconseguïen amb la força de l'Estat i de les institucions. Altres deixebles famosos de Pous foren Jens Lüdtke, Brigitte Schlieben-Lange i Angelika Maas (la traductora de Rodoreda i de Sánchez Piñol), i a partir d'aquí la llavor s'escampà per Alemanya, Suïssa i Àustria (Georg Kremnitz, Til Dídac Stegmann, Andreas Wesch, Johannes Kabatek, Claus D. Pusch...). Però Hösle i Pous es van "conquerir" mútuament en aquell ambient, i l'alemany farà dues antologies més (1974, 1978) i esdevindrà un apassionat de Martí Pol i dels nostres ideals. Així ens ho explicaven Ramon Farrés i Ricard Torrens al 20è Col·loqui Germano-Català (Tubinga, 23-25 de febrer). Els en diré alguna cosa més.